


**VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19**

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 3 december – 12:00 uur d.d. 4 december

 Team M&A, Directie Communicatie Vragen? Mail naar [5.1.2a@minvws.nl](mailto:5.1.2a@minvws.nl)

Wie is getroffen? (1 <sup>e</sup> ring)	Wie is betrokken? (2 <sup>e</sup> ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 <sup>e</sup> ring)
<ul style="list-style-type: none"> <li>Nederlanders overleden aan COVID-19</li> <li>Nederlanders ziek door Covid-19</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders</li> <li>Belangrijke schakels in de vaccinatiestrategie</li> <li>Kankerpatiënten</li> <li>OMT-leden</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Algemeen publiek</li> <li>Politici</li> <li>(Top)sporters</li> </ul>

**Samenvatting**

- Ook vandaag is de vaccinatiestrategie, en dan met name de geplande startdatum van 4 januari, onderwerp van gesprek. De centrale vraag die vandaag wordt gesteld, is: 'Gaaf het lukken om op 4 januari te starten?' (Trouw). De kranten analyseren aan de hand van vragen of 'horden' (de Volkskrant) of Nederland klaar is voor de uitrol van het vaccin in januari. RIVM-programmadirecteur Covid-19 Vaccinatie Jaap van Delden stond donderdag verschillende media te woord en media lijken verschillende aspecten van Van Delden's woorden te willen benadrukken. Zo kopt Trouw 'het gaat wél lukken', maar volgens De Telegraaf tempert Van Delden de verwachtingen over 4 januari juist; 'dan moet echt wel alles meezitten'. Uit de Stelling van de Dag van De Telegraaf blijkt dat 73% van de mensen denkt dat het vaccinatieprogramma 'een chaos' wordt.
- Nadat gesteld wordt dat 4 januari 'erg vroeg' en 'allerminst zeker' is, gaan vooral columnisten mee in het scenario; wat is precies het perspectief als de eerste groep in januari gevaccineerd kan worden? "Probeer je eens voor te stellen hoe de eerste drie maanden van 2021 eruit zullen zien. Terwijl flesjes injectienaalden en blote bovenarmen de nieuwsbeelden domineren, blijven 'de maatregelen' nog steeds van kracht", schrijft columnist Christiaan Weijts in NRC.
- De vergelijking tussen de vaccinatiestrategie van Nederland en andere landen wordt in de media, net zoals gisteren, gauw en vaak gemaakt. Het nieuws dat er in het Verenigd Koninkrijk en in Rusland deze en volgende week al wordt begonnen met het vaccineren, maakt dat de vergelijking met Nederland automatisch gemaakt wordt; zijn wij ook al zover of liggen we achter op andere landen? De Volkskrant nuanceert dit en schrijft dat Europa grotendeels in januari begint met vaccineren. De Telegraaf is kritischer en kopt: 'We lopen op rest achter'.
- In de VS gaan oud-presidenten Obama, Bush en Clinton zich voor de camera laten inenten om te laten zien dat het coronavaccin veilig is. Dit lokt in Nederland discussie uit of het kabinet alsook de koning dit ook zou moeten doen.
- Pfizer heeft in Groot-Brittannië de bijsluiters naar buiten gebracht. Mensen op social media reageren hier kritisch op. Men vindt de bijwerkingen 'heftig' en de groep die extra moet oppassen 'best groot'. Iemand zegt: "Als ik die symptomen zo lees dan zou ik als 'kwetsbare' ook nog wel even nadenken voordat ik me bewust ziek zou laten maken." Op de social mediakanalen van VWS komen nauwelijks vragen binnen. Ook zijn er tot dusver nog nauwelijks persvragen over gesteld.
- Twee derde van de (ex-)kankerpatiënten wil gevaccineerd worden tegen corona, blijkt uit gesprekken die de Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties voerde. Van die groep wil ruim de helft voorrang krijgen. FNV is het daarmee eens.
- Meerdere OMT-leden zijn de afgelopen tijd bedreigd, blijkt uit gesprekken van NU.nl met OMT-leden. De bedreigingen nemen vooral toe kort nadat ze op televisie of in een krant over het virus hebben verteld, vertellen de leden. Daarom twijfelen sommigen of ze door moeten gaan met mediaoptredens. Vanuit de politiek wordt 'schokkend' gereageerd.
- Er wordt vooruitgeblikt naar Kerst. Zullen Rutte en De Jonge versoepelingen aankondigen tijdens de 'kerstpersconferentie' (AD) van dinsdag? De druk op het Kabinet (vanuit vooral de horeca-hoek) om de 'teugels te laten vieren' rond Kerst groeit (AD en Parool). Toch verwachten media geen grote versoepelingen; 'hooguit iets meer gasten met kerst' (Parool). Ook het vaccinatieplan wordt meegenomen in de overwegingen, dus misschien nog geen grote versoepelingen met Kerst; maar "2021, wordt het jaar van de verandering", zoals een bron van het AD verwoordt.

**SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)**
**Slachtoffers**

- Het aantal mensen wereldwijd bij wie het coronavirus is vastgesteld, is vrijdag de 65 miljoen gepasseerd. Dat cijfer is gebaseerd op de database van de Amerikaanse universiteit Johns Hopkins. 1.507.323 sterfgevallen zijn vastgesteld.

**Scenario's**

- Johan Crujff ArenA-facilitair directeur Henk van Raan zegt 'goede hoop' te hebben dat er vanaf januari weer toeschouwers aanwezig kunnen zijn bij thuiswedstrijden van Ajax en andere Eredivisie-duels; vanaf donderdag wordt in het stadion door wetenschappers onderzocht in hoeverre publiek het risico loopt besmet te raken.

**Vaccins**

- RIVM-programmadirecteur Covid-19 Vaccinatie Jaap van Delden zegt dat het de bedoeling is bewoners van verpleeghuizen en instellingen voor verstandelijk beperkten en ook zorgpersoneel eerst te beschermen, maar dat het niet per se betekent dat zij ook als eerste een coronavaccin krijgen: "Het kan ook zijn dat je verplegend personeel eerst vaccineert". Bewoners van verpleeghuizen zouden dan pas later aan de beurt komen, maar zijn dan wel al deels beschermd omdat het personeel al ingeënt is.

- Volgens RIVM-programmadirecteur Covid-19 Vaccinatie **Jaap van Delden** overlegt het RIVM een optie om huisartsen mogelijk een kleinere hoeveelheid coronavaccins te leveren, wat betekent dat ze vaker bevoorrad moeten worden.
- **LUMC-epidemioloog en College ter Beoordeling van Geneesmiddelen-lid Olaf Dekkers** denkt dat wanneer we starten met het vaccineren van ouderen en kwetsbaren het aantal ziekenhuisopnamen en sterfgevallen binnen twee tot drie weken gaat afnemen (afhankelijk van de hoeveelheid mensen die we tegelijkertijd kunnen vaccineren), maar hij verwacht niet zozeer dat het vaccineren van hen ook direct leidt tot minder infecties. Sterker nog, hij verwacht een toename in het aantal besmettingen, omdat - mocht deze vaccinatiestrategie werken - we de maatregelen zoals beloofd wat kunnen versoepelen en dan zal je zien dat niet-gevaccineerde jongeren toch weer besmettingen gaan doorgeven en de cijfers misschien weer stijgen. Maar die algemene besmettingscijfers moeten we dan met een geruster hart bekijken, wetende dat ouderen en kwetsbaren dan zijn gevaccineerd.
- De **Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde** waarschuwt dat als bedrijfsartsen straks betrokken worden bij de eerste ronde van de vaccins, ze minder tijd hebben voor hun andere taken als het begeleiden van mensen die tijdelijk niet kunnen werken en adviseren over arbeidsomstandigheden. Directeur Gijsbert van Lommel: "Het is te behappen, maar het wordt schipperen. Het zal krap zijn, maar het geeft ook enorm veel energie om zo'n klus te klaren."

#### Informatiebehoefte

##### Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- FD geeft antwoord op acht vragen over de voorbereiding van de vaccinatiestrategie: Wat is de planning?; Er zijn toch miljoenen andere vaccins besteld?; Maar Duitsland dan?; Wat heeft het RIVM inmiddels gedaan?; Waar zitten nu de knelpunten?; Wat is er verder nog onduidelijk?; Waarom hebben de Britten wel al een vaccin?; Hoe gaat de EMA te werk bij de beoordeling van het vaccin? NRC laat vijf vragen beantwoorden door RIVM-programmadirecteur Vaccinatie Covid-19 Jaap van Delden: Zijn we er klaar voor?; Dan gaat het over de temperatuur -70 graden waarop het Pfizervaccin gekoeld moet worden. Huisartsen hebben daarom twijfels. Moeten zij wachten op het andere vaccin van Moderna?; Waarom zet Nederland in op kleinschaligheid bij de vaccinaties, terwijl bijvoorbeeld andere landen als Duitsland juist grootschalig willen vaccineren?; Is er voldoende personeel om de vaccinatie uit te voeren?; Het ministerie van volksgezondheid rekent op de ervaringen die huisartsen hebben opgedaan met de griepriek. Dat systeem moet er ook voor zorgen dat de Covid-vaccinatie vlot verloopt. Maar is dat systeem wel geschikt voor Covid?.
- Er komen op de social mediakanalen van VWS nog nauwelijks vragen binnen over de bijsluiter van het Pfizer-vaccin dat gisteren [online](#) is gezet. Ook zijn er tot dusver nog nauwelijks persvragen gesteld over de bijsluiter.
- Sportpresentator Henry Schut vraagt zich bij talkshow M af: "Waarom mogen kinderen niet voetballen? Het staat voor zoveel meer dan alleen voetballen, het is een soort 'gezingsding' in een tijd dat je al zo weinig mag". Hij pleit daarom voor sub-maatregelen voor kinderen t/m 13 jaar.

##### Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Meerdere OMT-leden zijn de afgelopen tijd bedreigd, blijkt uit gesprekken van NU.nl met OMT-leden. De leden merken dat de bedreigingen vooral toenemen kort nadat ze op televisie of in een krant over het virus hebben verteld, daarom twijfelen de leden of ze door moeten gaan met mediaoptredens. Vanuit de politiek wordt 'schokkend' gereageerd.
- De IGI oordeelt dat de Leidse zorginstelling Meesplein met zeven coronadoden de hygiëne nog niet genoeg op orde heeft en er daarom voorlopig geen nieuwe cliënten mogen worden aangenomen; de instelling krijgt twee weken de tijd verbeteringen door te voeren en als niet er daarna een boete kan volgen.
- De TU Eindhoven doet onderzoek naar aerosolen in de Johan Cruijff Arena en de Maaspoorthal in Den Bosch. Er wordt onderzocht welke concentraties aerosolen blijven hangen en hoe de lucht te reinigen is.
- De Friese zorggroep Patyna kampt met corona-uitbraken op verschillende locaties; deze week voegden ook Avondrust (8 van de 50 bewoners besmet) in Makkum en Aylva Sate (12 van de 28 bewoners besmet) in Witmarsum zich bij het rijtje van al getroffen zorglocaties.
- Jongeren met een beperking die een baantje hebben mogen hun bonus toch houden. Eerder werd gezegd dat zij de bonus bij het UWV moesten inleveren, maar het kabinet vond een 'geltenpaadje', schrijft RTL Nieuws.
- Het Universitair Medisch Centrum Groningen doet mee aan een driejarig internationaal onderzoek naar Covid-19 o.l.v. de Universiteit van Verona in Italië dat donderdag is gestart; 26 partners uit 15 landen combineren hun kennis, kunde en vooral ook hun data. Door de gegevens bij elkaar te brengen en te analyseren hopen de onderzoekers de huidige pandemie beter te begrijpen en aan te kunnen pakken.
- KNVB heeft besloten dat de competities in de top van het amateurvoetbal niet meer worden uitgespeeld dit seizoen.
- Uit een inventarisatie van regionale media blijkt dat zeker 55 gemeenten herbruikbare mondkapjes uitdelen aan mensen met een bijstandsinkomen of net iets meer.
- Uit de eerste maandelijkse rapportage op basis van het meldpunt van de Onderwijsinspectie blijkt dat 25 vestigingen van middelbare scholen en 28 basisscholen in november kortdurend gesloten zijn geweest.
- Tientallen rooms-katholieke kerken zullen op Kerstavond geen traditionele kerstnachtviering houden, de kerken vrezen voor een veel grotere toeloop dan het maximum van 30 mensen.
- Winkels in het centrum van Rotterdam hoeven deze vrijdag, de dag voor Sinterklaas, en volgende week vrijdag toch niet om 18.00 uur dicht. Winkels mogen tot 20.00 uur open zijn en om 19.00 uur de laatste klant verwelkomen, zo zei burgemeester Aboutaleb donderdag na felle kritiek uit de gemeenteraad na zijn eerdere besluit om zodoende de drukte van Black Friday te voorkomen.

- Op de corporate social mediakanalen van VWS gaan de ontvangen berichten voornamelijk over het dragen van mondkapjes (in publieke binnenruimtes) en het wel of niet vaccineren.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge gaan de discussies over mondkapjes en vaccinaties door, alleen zijn ze minder gericht aan de minister zelf.

#### Vaccins

- Farmaceut Pfizer kan dit jaar veel minder coronavaccins leveren dan het eerder van plan was door problemen bij het verkrijgen van genoeg grondstoffen. Het initiële aantal doses wordt gehalveerd van 100 miljoen naar 50 miljoen.
- Pfizer en BioNTech hebben berichten genuanceerd dat hun vaccins heel koud moet worden opgeslagen, nadat dit eerder een struikblok bleek voor huisartsen: "Nadat de vaccins uit de diepvries komen, zijn ze nog vijf dagen houdbaar in gewone koelkasten". Een LVH-woordvoerder noemt het "goed dat het iets genuanceerder blijkt te liggen", maar helemaal gerustgesteld zijn ze nog niet i.v.m. dat het vaccin bijv. in grote partijen wordt geleverd.
- Pfizer heeft in Groot-Brittannië de bijsluiters naar buiten gebracht. Het document is opgesteld voor de Britse markt, maar ze zullen waarschijnlijk dezelfde informatie bevatten als die voor de EU. In de bijsluiters van vijf kantjes voor het vaccin COVID-19 mRNA Vaccin BNT162b2 worden zeven symptomen gemeld die vaak voorkwamen bij de groep testpersonen: vermoeidheid, hoofdpijn, spierpijn, gewrichtspijn, koorts, rillingen en pijn op de plek van de injectie. In veel minder gevallen meldde men een zwelling of roodheid op de plek van de injectie en misselijkheid. Zeldzaam waren gevallen van algehele malaise en gezwollen lymfeklieren: ongeveer 1 procent van de proefpersonen maakte daar melding van, blijkt uit de bijsluiters. Artsen wordt ook aangeraden om te letten op symptomen van een allergische reactie op het vaccin. Daarbij zou het kunnen gaan om kortademigheid, uitslag of zwelling van tong of gezicht. Uit de handleiding voor artsen blijkt dat het middel niet wordt aangeraden voor zwangere vrouwen. Ook wordt geadviseerd na een injectie twee maanden te wachten met een zwangerschap en geen borstvoeding te geven. Mensen die lijden aan een ziekte als aids, last hebben van bloedingen of hoge koorts kunnen de prik beter ook niet krijgen. Een arts kan wel in individuele gevallen de beslissing nemen dat inenting toch het risico waard is.
- Nederlandse Judobond-algemeen directeur Huub Stammes denkt dat het maatschappelijk verdedigbaar is om "misschien te overwegen die paar A-sporters die we hebben ook een voorkeursbehandeling te geven, net als de ouderen en het zorgpersoneel". Maar de kans dat de gemiddelde Nederlandse topsporter in aanmerking komt voor vaccinatie tegen het coronavirus vóór de Olympische spelen zijn begonnen is vooralsnog niet zo groot.
- Facebook gaat misleidende beweringen over coronavaccins verwijderen als ze tegenspreken wat deskundigen constateren, omdat verkeerde informatie over het virus kan leiden tot lichamelijk letsel.

#### Ontwikkelingen vaccinstrategie buitenland

- Het Verenigd Koninkrijk is vrijdag begonnen met het verdelen van de eerste lading coronavaccins van farmaceut Pfizer/BioNTech. SkyNews meldt dat vaccineren volgende week start. Staatssecretaris voor Bedrijfsleven Alok Sharma: "Er zijn 800.000 doses aangekomen. Laten we hopen dat het er voor het einde van het jaar een paar miljoen zijn."
- Het vaccin van Moderna moet nog wel worden goedgekeurd door de Amerikaanse geneesmiddelenautoriteit. Die buigt zich op 17 december over de aanvraag, goedkeuring wordt niet veel later verwacht. Het Europese medicijnagentschap EMA wil uiterlijk 12 januari een knoop doorhakken over het Moderna-vaccin.
- De Amerikaanse farmaceut Moderna levert dit jaar nog 20 miljoen coronavaccins aan de Verenigde Staten. In het eerste kwartaal van 2021 moeten daar nog 85 tot 100 miljoen doses bij komen.
- De Franse premier Castex heeft beloofd dat als er een coronavaccin is, dat gratis is voor iedereen in Frankrijk.
- Halverwege december zal Marokko starten met een vaccinatiecampagne. Volksgezondheid-minister Khalid Ait Taleb vertelt dat Marokkanen niet worden verplicht het vaccin te nemen.
- In Finland krijgen zorgverleners voorrang wanneer een veilig coronavaccin beschikbaar is. Medisch personeel dat coronapatiënten behandelt en verpleeghuispersoneel moeten in januari als eerste aan de beurt komen. Hierna komen ouderen en andere kwetsbare aan de beurt. Er zijn nog geen plannen om ook kinderen in te enten tegen het virus.
- Zodra de EU het eerste vaccin goedkeurt, kan vaccinatie in België volgens plan op 5 januari beginnen. Dan duurt het nog wel een week of twee voor de eerste prik echt kan worden gezet. Bewoners en personeel van oudereninstituten zijn als eerste aan de beurt, daarna volgen ziekenhuispersoneel en andere zorgverleners 'in de frontlinie'. Vervolgens komen alle ouderen, mensen van middelbare leeftijd met andere klachten en mensen met een cruciaal beroep aan de beurt.
- Duitsland doet er bewust wat langer over om vaccins goed te keuren om het vertrouwen in vaccin te vergroten, aldus minister Volksgezondheid Jens Spahn.
- Oostenrijk is vandaag begonnen de bevolking massaal te testen op het coronavirus, ondanks twijfels bij wetenschappelijke overheidsadviseurs. Ze maken zich onder meer zorgen om foutieve resultaten van de sneltesten.
- In de VS gaan oud-presidenten Obama, Bush en Clinton zich voor de camera laten inenten om te laten zien dat het coronavaccin veilig is. Oud-premier Jan Peter Balkenende zou best een prik voor de camera willen overwegen.

#### Welke geruchten worden genoemd?

- De Telegraaf schrijft dat Haagse bronnen melden dat de omstreden avondklok door het kabinet is afgeserveerd, een dag nadat de Europese Commissie lidstaten juist had aangeraden zo'n 'spertijd' in te stellen. Een betrokkene vertelt dat de avondklok als noodgreep wel is 'uitgewerkt', maar sindsdien ligt te 'versterven' op de plank: "Er is niet meer over gesproken, ook niet in het Veiligheidsberaad met burgemeesters."



#### Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

##### Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- Een 60-jarige klant ging direct fysiek door het lint nadat hij door een filiaal leider van een Enschedese supermarkt erop werd aangesproken dat hij geen mondkapje droeg; bij hulpverleningsinstanties staat hij niet bekend als een verward persoon, maar hij bleek iemand te zijn die principieel fel tegenstander is van het anti-coronamiddel.
- In Enschede is donderdagochtend door nog onbekenden een spandoek opgehangen met de tekst: "Word wakker & ruik de dictatuur COVID = GRIEP uw overheid liegt tegen u".
- Tientallen Groningse studenten, mogelijk Vindicat-leden, hebben gisteren in een partybus zonder mondkapje gefeest.
- AT5 laat weten dat er een Instagram-story circuleert waarin een organisator van enkele grote illegale feesten een nieuwe rave op de planning heeft staan (5 december); het idee is dat geïnteresseerden zich persoonlijk kunnen aanmelden en ze vlak voor aanvang een locatie krijgen doorgestuurd via een persoonlijk bericht.

#### Betekenisgeving

##### Welke oproepen worden gedaan?

- Techbedrijf IBM waarschuwt bedrijven en organisaties die betrokken zijn bij het vervoeren van coronavaccins voor hackers, omdat het techbedrijf verschillende phishingcampagnes heeft ontdekt gericht om meer informatie te krijgen over het vervoer van de vaccins.
- Sportpresentator Henry Schut oppert om topsporters ('tientallen of honderden') mee te laten gaan in de eerste stroom vaccinaties, zodat we volop te genieten hebben op televisie en we ondertussen ook de moeilijkste groep helpen.

##### Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- OMT-lid Marion Koopmans reageert stoppen met de mediaoptredens "absoluut" te overwegen. "Het is een optie, ja. Maar als iedereen met een redelijk verhaal daarmee stopt, is dat ook niet goed." Koopmans kreeg online een bericht met een afbeelding van een strop met daarbij de teksten "it's waiting" en "nog even".
- Ondanks dat de grote druk op de teststraten van de GGD er voorlopig vanaf lijkt te zijn, duurt het voor het bedrijfsleven nog altijd te lang voordat werknemers terecht kunnen en uitslag krijgen, zo concludeert Nieuwsuur. Daarom organiseren bedrijven van klein tot groot hun eigen snelteststraten: via de GGD duurt een testproces 4 tot 5 dagen wat de werkgever geld en werknemer onzekerheid kost en met een eigen snelteststraat heb je mogelijk binnen een half uur de uitslag.
- Viroloog Ab Osterhaus zegt bij Op1 dat het huisartsenvaccinatiesysteem, gebaseerd op de griepvaccinatie, voor ouderen en kwetsbaar in principe goed zal werken. Zaak is alleen wel dat voor de fase daarna er zoveel mogelijk vaccinatieaanmoediging is om zodoende een dam op te bouwen, omdat juist de jongere mensen de verspreiders zijn van het vaccin en we anders niet de vaccinatiegraad van 70% zullen halen. Maar desalniettemin maakt hij zich eerder zorgen over de beschikbaarheid van het vaccin, dan de strategie of bereidheid.
- Uit een [SCP-meting](#) in oktober 2020 blijkt dat het welbevinden onder de bevolking nauwelijks is veranderd ten opzichte van de periode voor corona. Zo is het rapportcijfers voor levensvredeheid een fractie lager dan direct voor corona en steeg het aandeel mensen met een laag psychisch welbevinden niet. Wel geeft 46% van de respondenten aan zich (iets) somberder te voelen dan in de periode voor corona.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge hebben mensen gereageerd dat de zorg kapot bezuinigd is en het zorgpersoneel wel in de frontlinie moet staan, nadat de minister middels een tweet zijn respect uitsprak voor de mensen in de frontlinie. Aanvullend ook berichten over loonsverhoging en/of bonus.

##### Reacties op de vaccinatiestrategie

- Het RIVM zegt dat alles erop gericht is om 4 januari te starten met vaccineren. RIVM-programmadirecteur Covid-19 Vaccinatie **Jaap van Delden** zegt daarbij dat het "echt wel ambitieus" is, maar dat ze bij het RIVM bezig zijn met 'de laatste loodjes'. Op sommige onderdelen wacht het RIVM nog op ontbrekende informatie, "die druppelt nu binnen."
- **Trouw** vindt minister De Jonge 'stellig' over de geplande vaccinatie van 4 januari. Daarnaast analyseren de ochtendkranten hoever Nederland is in de voorbereiding. **FD** stelt dat Nederland na het falende testbeleid 'een nationaal trauma' heeft en vreest voor hetzelfde 'debacle' rond het inenten. **De Volkskrant** schrijft over de 'hobbels en valkuilen' die er zijn. De krant stelt dat er in ieder geval nog vier horden zijn: de logistieke moeilijkheden; voor wie is welk vaccin (on)geschikt; wilsonbekwame patiënten en zorgpersoneel staat zelf niet te trappelen.
- Een ingewijde meldt aan het **AD** dat 2021 'het jaar van de verandering' wordt. Als er gevaccineerd wordt en massaal testen mogelijk is. "Maar ook dat zal stapsgewijs gaan."
- Volgens Trouw-columnist **Stevio Akkerman** is minister De Jonge 'gewoon een beetje een blufgozer'.
- **AD**-columnist **Nynke de Jong** snapt de zorg van verpleeghuizen en zorginstellingen rondom de 'haast onmogelijke opgave' om het vaccineren vanaf 4 januari te laten beginnen. De Jong werkte in haar studententijd in een verzorgingshuis en geeft aan dat bewoners hun keuze goed moet kunnen afwegen, daar gaat tijd overheen.
- Uit gesprekken die de **Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties (NFK)** voerden met 2.400 (ex-)kankerpatiënten blijkt dat twee derde van de mensen gevaccineerd wil worden tegen corona. Van die groep wil ruim de helft voorrang krijgen. FNV vindt ook dat zij aanspraak moeten maken op voorrang.
- Dat Nederland pas in januari start met het vaccinatieprogramma is een tegenvaller voor ondernemers. Want iedere week telt voor bedrijven die nu noodgedwongen hun deuren gesloten houden. **Ondernemersvoorman Hans Biesheuvel** van ONL maant tot spoed: "Ondernemers snakken ernaar om weer aan de slag te gaan. Dat moet uiteraard wel

verantwoord. Dus kabinet, zet alles op alles om snelheid te maken." Biesheuvel vindt dat Nederland 'achter de feiten aanloopt', zeker als je ziet dat andere landen wel sneller beginnen met vaccineren.

- Uit het **EenVandaag-opiniepanel** blijkt dat bij elkaar opgeteld 59% van de leden zich 'zeker wel' of 'waarschijnlijk wel' laat vaccineren, 9% 'denkt van niet', 20% 'zeker niet' en de rest (12%) twijfelt. Op de vraag of vaccineren verplicht moet worden antwoordt 75% van de leden 'nee' en 25% 'ja'. Niemand geeft aan te twijfelen.
- Driekwart van de respondenten op de **Stelling van de Dag (Telegraaf)** denkt dat de vaccinatiecampagne tegen corona 'een chaos' gaat worden. Een meerderheid van de respondenten vindt de bezwaren van de verpleeghuizen terecht. Een meerderheid vindt de strategie dat kwetsbare ouderen het vaccin het eerst krijgen de juiste aanpak. Echter is nog niet bekend wat het effect van de vaccins zal zijn op ouderen. Dat vinden de meeste stemmers geen aanvaardbaar risico. De verwachting is dat volgend jaar augustus het 'gewone leven' weer kan beginnen. De meeste stemmers denken dat dat tijdstip veel eerder zou kunnen zijn, een kwart pas veel later. Nog eens een kwart denkt dat het leven dat we gewend waren nooit meer terugkomt. Bij de vraag of ze de prik gaan halen als ze de oproep krijgen, antwoordt iets meer de helft van de stemmers met 'ja'. Een derde laat zich niet vaccineren en een veel kleinere groep weet het nog niet.
- Maar de keuze om eerst kwetsbare mensen in te enten, brengt wel een discussie met zich mee, zegt **gezondheidseconoom Xander Koolman**. "Want de mensen die het virus verspreiden, die worden pas later ingeënt. Als je dan wel wil dat de economie al opgestart wordt, en je begint met het afschalen van maatregelen, worden er weer meer mensen ziek. En dat zijn dan niet de ouderen en kwetsbaren, die al gevaccineerd zijn. Maar dan ga je zien dat verder gezonde mensen van rond de vijftig of zestig jaar in het ziekenhuis liggen."
- **Communicatiestrateg Michiel Krom** denkt dat politici er goed over na moeten denken of ze zich voor het oog van de wereld zouden laten vaccineren en hij zou het ministers De Jonge en Rutte dan ook niet adviseren: Nederland is anders dan de VS en Nederlanders zijn kritisch op het systeem. Als mensen zien dat De Jonge en Rutte zich op camera laten inenten, kan het juist ook voor argwaan zorgen. Het is volgens hem belangrijk om te kijken wie de groep mensen die je wilt bereiken als voorbeeld zien en dat goed te onderzoeken.
- **Mensen op social media** reageren kritisch op de gepubliceerde bijsluiters door Pfizer, gisteren in Groot-Brittannië. Men vindt de bijwerkingen 'heftig' en de groep die extra moet oppassen 'best groot'. Iemand zegt: "Als ik die symptomen zou lees dan zou ik als 'kwetsbare' ook nog wel even nadenken voordat ik me bewust ziek zou laten maken."

#### Vaccinstrategie vergelijking buitenland

- In de ochtendkranten wordt bij de vaccinstrategie breder gekeken dan alleen naar Nederland. Zo schrijft de Volkskrant: 'Europa begint grotendeels in januari met vaccineren'. De Telegraaf stelt dat andere landen al veel verder zijn in het proces; 'We lopen op rest achter', kopt de krant.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge wordt Duitsland regelmatig als voorbeeld genoemd voor vaccinatie; hoe groot zij alles al hebben opgezet om te vaccineren en dat zij ervoor kiezen om de werkende generatie juist direct te vaccineren, zodat de economie weer op gang kan komen.
- Als eerste land ter wereld start Rusland morgen met het vaccineren. In de hoofdstad Moskou zijn docenten en zorgmedewerkers als eerste aan de beurt. Volgens Rusland-correspondent Eva Hartog is desalniettemin van euforie onder de Russische bevolking weinig sprake: "Dit is puur een wedstrijd wie de eerste is."

#### Vooruitblik naar Kerst

- Een ingewijde meldt aan het AD dat een tijdelijke verruiming van het aantal gasten thuis wel binnen handbereik is. Voor de beperkte opening van de horeca, wordt het advies van het OMT afgewacht.
- Volgens Telegraaf werken coalitie en kabinet 'kibbelend toe naar een nieuw besluit over coronamaatregelen'. Ministers hebben onenigheid over onder meer de verlengde kerstvakantie. Volgens de krant staan de 'witte jassen' (Rutte, De Jonge en Van Ark) tegenover minister Slob die geen verlengde kerstvakantie wil. Slob wil sowieso geen extra week vakantie, maar ontmoet weerstand in het onderwijsveld bij een week online les geven. Ook D66 zou tegen zijn.

#### Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- PvdA-fractievoorzitter Lodewijk Asscher twitert: "Ik vroeg om agenda en afsprakenlijst van het Catshuisoverleg over de Coronacrisis met de Kamer te delen. Nee, zei Rutte. Het is slechts een 'informeel, beschouwend' overleg." Maar: "Nu blijkt het Catshuisoverleg wel onderdeel te zijn van de formele beslisboom."; "En onderdeel van het crisis vergaderschema..." & "Dit raakt de controlerende taak van de Tweede Kamer in de grootste crisis sinds mensenheugenis. De gevraagde informatie dient alsnog met het parlement gedeeld te worden."
- Het SCP meldt dat het vertrouwen in de politiek weer een stuk lager is t.o.v. aan het begin van de coronacrisis toen het vertrouwen was gestegen. Volgens het SCP wordt de overheid nu medeverantwoordelijk gehouden voor de omvang van de crisis, met name omdat in de ogen van veel mensen de overheid zich nu beter had kunnen en moeten voorbereiden. Wel is het vertrouwen nog steeds aanzienlijk hoger dan voor de coronacrisis en de verwachting is dat dit vertrouwen tijdelijk is en op termijn daalt naar het niveau van voor de crisis. Een van de verklaringen van het dalende vertrouwen t.o.v. de eerste golf is dat corona niet meer wordt gezien als een externe crisis die ons is overkomen. Ook is er kritiek op de coronamaatregelen, mensen maken zich zorgen over toenemende tegenstellingen tussen groepen door de coronacrisis door tegengestelde belangen en controverses over de maatregelen.